

نقش ابعاد عزت نفس در عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۹

چکیده

سیامک امیری^۱

توران بهرامی باباحیدری^۲

مرجان حاج فیروزآبادی^{۳*}

مقدمه: عزت نفس یکی از مولفه‌های مهم در حفظ سلامت روانی و جسمی است. افراد با عزت نفس بالاتر، انعطاف پذیرتر و قادر به پذیرش نقاط قوت و ضعف خود هستند. نتایج مطالعات نشان داده است که افزایش عزت نفس باعث افزایش اعتماد به نفس و کارایی در دانشجویان می‌گردد. هدف از این مطالعه بررسی ارتباط ابعاد مختلف عزت نفس و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز می‌باشد.

روش کار: این مطالعه به صورت توصیفی-همبستگی در بین ۷۰۴ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز در سال ۱۳۹۹ انجام شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه استاندارد عزت نفس کوپر اسمیت و پرسشنامه مشخصات دموگرافیک جمع‌آوری گردید. نمونه‌ها به روش تصادفی و طبقه‌بندی شده و متناسب با تعداد دانشجویان در هر رشته انتخاب شدند. عملکرد تحصیلی دانشجویان با استفاده از میانگین معدل ترم‌های گذشته به روش خودگزارشی بدست آمد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چند متغیره تجزیه و تحلیل شدند. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که میانگین و انحراف معیار عزت نفس در بعد عمومی (۱/۸۲۴/۴/۱)، بعد اجتماعی (۵/۰۳(۱/۷۹)، بعد خانوادگی (۵/۷ (۲/۱۵) و بعد تحصیلی (۶۷/۱) (۵/۶۵) بود. همچنین بین عملکرد تحصیلی دانشجویان و عزت نفس دانشجویان در بعد عمومی ($r=0.12, p<0.01$)، بعد اجتماعی ($r=0.14, p<0.01$)، بعد خانوادگی ($r=0.2, p<0.01$) و بعد تحصیلی ($r=0.34, p<0.01$) آنها ارتباط معنی داری وجود داشت. نتایج رگرسیون خطی چندگانه نیز نشان داد که بعد عزت نفس تحصیلی بیشترین تاثیر را بر روی عملکرد تحصیلی داشت به طوری که با ثابت بودن بقیه متغیرها به طور متوسط با افزایش یک واحد در نمره عزت نفس تحصیلی عملکرد تحصیلی ۳۷ درصد افزایش پیدا خواهد کرد. **نتیجه‌گیری:** بیشترین همبستگی بین بعد عزت نفس تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانشجویان وجود داشت. پیشنهاد می‌گردد جهت بهبود عملکرد آموزشی دانشجویان، مدرسين در کلاس درس و محیط‌های بالینی توجه بیشتری به بعد تحصیلی عزت نفس داشته باشند.

کلمات کلیدی: عزت نفس، عملکرد تحصیلی، دانشجویان علوم پزشکی

۱. استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران
۲. مربی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران
۳. استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران

* نویسنده مسئول:

استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی البرز، کرج، ایران

تلفن: ۰۲۸۷۳۱۵۰۹۸۲۳۳۴

ایمیل: m.firoozabadi12@gmail.com

مقدمه

عملکرد تحصیلی دانشجویان یک شاخص مهم برای کیفیت آموزش است و یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های اساتید، مسئولان آموزش دانشگاه و خانواده‌های دانشجویان می‌باشد. عملکرد تحصیلی نشان‌دهنده میزان دستیابی دانشجو، استاد یا مؤسسه به اهداف آموزشی کوتاه‌مدت یا بلندمدت خود است و با ارزیابی مستمر یا معدل تجمعی (Cumulative Grade Point Average) اندازه‌گیری می‌شود.^۱ موضوع پیشرفت تحصیلی در جهت بهبود عملکرد دانشگاه از مدت‌ها پیش، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی بوده است.^۲ همچنین بررسی عملکرد تحصیلی دانشجویان یکی از موضوعات کلیدی در ارتقای کیفیت آموزشی است.^۳ عملکرد تحصیلی دانشجویان به عوامل متعددی مانند عوامل شناختی، عوامل انگیزشی (انگیزه تحصیلی و عزت نفس تحصیلی) و عوامل محیطی مرتبط است. نتایج مطالعه راسکاسکاس و همکاران در سال ۲۰۱۵ نشان می‌دهد که عزت نفس تحصیلی می‌تواند نقش تعدیل‌کننده بر روی سایر عوامل شناختی و محیطی داشته باشد.^۴

عزت نفس ارزیابی کلی یک فرد از ارزش خود و بعد اخلاقی تصویر از خود است و به نگرش مثبت یا منفی فرد نسبت به شخصیت خود اشاره دارد. عزت نفس یک نیاز اساسی و اولیه برای هر انسانی است،^۵ زیرا لازمه ایجاد انگیزه و پیشرفت است.^۶ اعتقاد بر این است که بهزیستی روانی و عزت نفس، تأثیرگذار بر استرس تحصیلی است که اکثر دانشجویان در مقطعی از زندگی تحصیلی خود آن را تجربه می‌کنند.^۷ عزت نفس پیش‌بینی‌کننده خوبی برای انگیزش و پیشرفت تحصیلی است.^۷ نتایج مطالعه‌ای که توسط جیردهی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام شد، نشان داد که عزت نفس پایین می‌تواند باعث استرس تحصیلی بالا و عملکرد تحصیلی ضعیف شود.^۸

عزت نفس برای دانشجویان پزشکی یک فاکتور کلیدی است. دانشجویان علوم پزشکی با عزت نفس قوی قادر به ایجاد یک رابطه موثرتر و درمانی با بیماران هستند و همچنین برای مدیریت چالش‌های پیش رو، آنها در ارتباطات خود با بیماران مجهزتر هستند و همدلی بیشتری با بیماران دارند.^۹ دانشجویانی که عزت نفس پایینی دارند، هنگام فارغ التحصیلی نگرش و رفتارهای حرفه‌ای کمتری از خود نشان می‌دهند.^{۱۰} علاوه بر این، از آنجا که دانشجویان در طی سال‌های دانشگاه خود با چالش‌های بسیاری روبرو می‌شوند و روند تحولات و پیشرفت شخصی خود را پشت سر می‌گذارند،

ممکن است تغییراتی در عزت نفس آنها ایجاد شود. چنین تغییراتی منحصر به فرد است و باید مورد ارزیابی قرار گیرد عزت نفس به آنها کمک می‌کند تا انعطاف پذیری بیشتری در مشکلات داشته باشند. همچنین عزت نفس و عملکرد تحصیلی برای رشد کل نگر دانشجویان مهم است.^{۱۱} به طور خلاصه، عزت نفس برای دانشجویان علوم پزشکی بسیار مهم است زیرا به آنها کمک می‌کند تا اعتماد به نفس، انعطاف پذیری، همدلی، حرفه‌ای‌گری و رضایت را توسعه دهند. این ویژگی‌ها در پیشرفت شخصی و حرفه‌ای آنها و ارائه مراقبت با کیفیت بالا به بیمار ضروری است.

بسیاری از مطالعات رابطه مثبت و معناداری بین عزت نفس و مفاهیمی مانند پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی را گزارش کرده‌اند و مطالعه انجام شده توسط زیگلر هیل و همکاران رابطه معنی داری بین بی ثباتی عزت نفس و عملکرد تحصیلی ضعیف در دانش‌آموزان را نشان داد.^{۱۲} در مطالعه جیردهی با هدف بررسی عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشخص گردید که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد و برنامه‌ریزی مداخلات روان شناختی می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان موثر باشد.^{۱۳} نتایج مطالعات نیز نشان می‌دهد که عزت نفس یکی از شاخص‌های مهم عملکرد تحصیلی است و باید در تمامی برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد.^{۱۴} از سوی دیگر نتایج مطالعه‌ای دیگر نشان می‌دهد که عزت نفس به طور معناداری بر عملکرد تحصیلی تأثیر نمی‌گذارد،^{۱۵} رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در طول دو دهه اخیر مورد توجه ویژه برای تحقیقات قرار گرفته است، اگرچه برخی از تحقیقات رابطه علی بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی را اغلب ضعیف و گیج کننده گزارش کرده‌اند،^{۱۶} برخی نیز معتقدند عملکرد خوب تحصیلی است که باعث اثر مثبت بر عزت نفس می‌شود.^{۱۸} از سوی دیگر در برخی از مطالعات از پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ استفاده شده است که مقیاس کلی از عزت نفس را ارائه می‌دهد و به ابعاد مختلف آن اشاره‌ای نمی‌کند و قابلیت اندازه‌گیری و مقایسه بین ابعاد مختلف وجود ندارد. لذا این مطالعه با هدف بررسی ارتباط ابعاد مختلف عزت نفس دانشجویان علوم پزشکی با عملکرد تحصیلی آنان انجام شد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه توصیفی-همبستگی بر روی ۷۰۴ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز انجام شد. شرکت کنندگان دانشجویان نیمسال دوم و بالاتر در دانشکده‌های مختلف دانشگاه بودند. نمونه‌گیری به صورت

ضریب پایایی ۰/۸۶، ۰/۸۲، ۰/۸۱، ۰/۸۳ به ترتیب برای خرده مقیاس های عزت نفس عمومی، اجتماعی، خانوادگی و تحصیلی به دست آمد. جهت تعیین عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز از معدل کل آنها در ترم های گذشته استفاده شد که به صورت خود گزارشی توسط دانشجو جمع آوری گردید. داده ها پس از وارد شدن در نرم افزار SPSS ویرایش ۲۱، با استفاده از آمار توصیفی و آزمون های همبستگی پیرسون، آنالیز واریانس و رگرسیون خطی چند متغیره مورد تحلیل قرار گرفتند.

ملاحظات اخلاقی

شرکت در این مطالعه به صورت داوطلبانه بوده و از شرکت کنندگان رضایت نامه کتبی اخذ گردید. در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات به شرکت کنندگان اطمینان داده شد و پرسشنامه ها بدون نام و مشخصات هویتی شرکت کنندگان طراحی گردید. این مطالعه با کد IR.ABZUMS.REC.1398/141 در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی البرز مورد تأیید قرار گرفته است.

یافته ها

تعداد ۷۰۴ نفر از دانشجویان در این مطالعه شرکت کردند. میانگین سنی مشارکت کنندگان (۳/۰۳) ۲۱/۸ بود (جدول ۱). نتایج عملکرد تحصیلی دانشجویان نشان داد که حداقل معدل کل دانشجویان ۱۱/۳ و حداکثر معدل ۱۹/۶۸ با میانگین معدل کل ۱۶/۳۱ (۱/۴۹) بود. نتایج نشان داد که ۱۹۸ نفر (۲۸/۱ درصد) از دانشجویان سابقه مردودی در حداقل یکی از واحدهای درسی و ۶۳ نفر (۸/۹ درصد) سابقه مشروطی در ترم های گذشته را داشتند. ۳۹۸ نفر (۵۶ درصد) شرکت کنندگان در ترم های ۲ تا ۵، ۲۵۴ نفر (۳۶/۱ درصد) در ترم های ۶ تا ۸، ۵۲ نفر (۷/۹ درصد) نیز در ترم های ۸ تا ۱۴ مشغول به تحصیل بودند. ۲۴۷ نفر (۳۸/۹ درصد) از دانشجویان شغل پدر خود را آزاد، ۲۸۰ نفر (۳۹/۸ درصد) کارمند، ۳۴ نفر (۴/۸ درصد) کارگر، ۹۹ نفر (۱۴/۱ درصد) بازنشسته و ۱۷ نفر (۲/۴ درصد) نیز بیکار گزارش کردند. دانشجویان بر حسب فراوانی، وضعیت اقتصادی خود را به ترتیب ۱۶۱ نفر (۲۲/۹ درصد) خوب، ۴۸۹ نفر (۷۰/۷ درصد) متوسط، ۴۵ نفر (۶/۴ درصد) ضعیف گزارش نمودند.

تصادفی و طبقه ای انجام شد. بدین صورت که هر رشته تحصیلی به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد. شرکت کنندگان از هر طبقه متناسب با تعداد دانشجو به مطالعه وارد شدند و برای سهولت نمونه گیری کلاس های ترم های مختلف به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه در دسترس کلیه دانشجویان کلاس قرار گرفت. حجم نمونه با احتساب سطح اطمینان ۹۵ درصد و توان ۹۵ درصد و ۲۰ درصد ریزش نمونه ها و مقدار ضریب همبستگی ۰/۱۵، ۶۸۵ نفر تعیین گردید.

$$n = \left(\frac{z_{1-\frac{\alpha}{2}} + z_{1-\beta}}{0.5 \ln\left(\frac{1+r}{1-r}\right)} \right)^2 + 3$$

برای جمع آوری داده ها از ابزار پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه دارای دو قسمت سوالات دموگرافیک و پرسشنامه بررسی عزت نفس بود که در این مطالعه با توجه به اهداف مطالعه از پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت استفاده شد. پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت دارای ۵۸ گویه با نمره گذاری بصورت صفر و یک است و نمره بیشتر نشان دهنده عزت نفس بالاتر است. پنجاه سؤال در این مقیاس عزت نفس را در چهار خرده مقیاس، عزت نفس عمومی در ۲۶ سؤال، عزت نفس اجتماعی در ۸ سؤال، عزت نفس خانوادگی در ۸ سؤال و عزت نفس تحصیلی را در ۸ سؤال می سنجد. خرده مقیاس اعتبار متشکل از ۸ عبارت (عبارات ۳۶-۳۲-۲۶-۵۸-۵۳-۵۰-۴۵-۴۱) است که امتیازی به آن تعلق نمی گیرد و نشان دهنده صداقت فرد در پاسخ دهی به سوالات می باشد. چنانچه فرد مورد پژوهش از این خرده مقیاس نمره بیش از ۴ کسب کند اعتبار آزمون پایین خواهد بود و بدین معنی است که نمره عزت نفس این فرد میزان واقعی آن نخواهد بود و لذا داده های مربوط به وی در تجزیه و تحلیل وارد نمی شوند^{۱۹}. ضریب پایایی این آزمون در ایران مطالعات انجام شده به روش دو نیمه کردن و ضریب همبستگی ۰/۸۳ تعیین شده است^{۲۰}. در پژوهش دیگری ضریب پایایی با روش همبستگی درونی آلفای کرونباخ ۰/۸۱ بدست آمد که نشان دهنده پایایی ابزار می باشد^{۲۱، ۲۲}. در این مطالعه پس از اجرای پژوهش برای کل نمونه نیز ضریب پایایی محاسبه شده برابر با ۰/۷۹ بود.

جدول ۱: توزیع فراوانی مشخصات دموگرافیک دانشجویان شرکت کننده در مطالعه

متغیر	تعداد (درصد)
جنس	مونث ۳۸۶ (۵۴/۸)
	مذکر ۳۱۸ (۴۵/۲)
رشته تحصیلی	مامایی ۱۴ (۲)
	دندانپزشکی ۵۸ (۸/۲)
	بهداشت عمومی ۳۶ (۵/۱)
	اتاق عمل ۴۷ (۶/۷)
	هوشبری ۱۹ (۲/۷)
	علوم آزمایشگاهی ۲۷ (۳/۸)
	بهداشت حرفه‌ای ۴۲ (۶)
	بهداشت محیط ۳۰ (۴/۳)
	فوریت‌های پزشکی ۴۹ (۷)
	داروسازی ۵۴ (۷/۷)
	پزشکی ۱۹۱ (۲۷/۱)
	پرستاری ۱۳۷ (۱۹/۵)
محل سکونت	زندگی با اقوام ۸ (۱/۱)
	زندگی با پدر و مادر ۴۷۵ (۶۷/۵)
	منزل شخصی و پاییون ۸۲ (۱۱/۶)
	خوابگاه ۱۳۹ (۱۹/۷)
علاقه به رشته تحصیلی	زیاد ۱۲۹ (۴۶/۷)
	متوسط ۲۹۵ (۴۱/۹)
	کم ۶۱ (۸/۷)
	خیلی کم ۱۹ (۲/۷)

واریانس نشان داد که تفاوت نمره کلی عزت نفس در بین رشته‌های مختلف معنی دار نیست ($F=1/39$ ، $p=0/17$). همچنین بیشترین علاقه به رشته تحصیلی در دانشجویان به ترتیب مربوط به دانشجویان پزشکی، داروسازی، بهداشت، اتاق عمل، دندان پزشکی، علوم آزمایشگاهی و پرستاری، فوریت‌های پزشکی و بهداشت حرفه‌ای بود. نتایج آزمون کای دو نشان داد که تفاوت معنی داری بین رشته‌های مختلف در میزان علاقه به رشته وجود دارد ($p=0/001$).

نتایج نشان داد که میانگین نمره عزت نفس در بعد اجتماعی $5/03(1/79)$ ، در بعد خانوادگی $5/7(2/15)$ ، در بعد تحصیلی $5/65(1/67)$ و در بعد عمومی $1/24(4/1)$ بود. نتایج آزمون پیرسون هم نشان داد که رابطه معناداری بین عملکرد تحصیلی دانشجویان و ابعاد عزت نفس آنها وجود دارد (جدول ۲). نتایج آزمون من-ویتنی نشان داد که تنها در بعد عزت نفس خانوادگی تفاوت میان دختران و پسران معنی دار می‌باشد ($p=0/018$). بدین صورت که دانشجویان دختر نسبت به پسران از میانگین نمره بیشتری در بعد عزت نفس خانوادگی برخوردار بودند. نتایج آنالیز

جدول ۲: نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین عملکرد تحصیلی و ابعاد عزت نفس دانشجویان

ابعاد عزت نفس و عملکرد تحصیلی	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
عزت نفس عمومی	۰/۱۲	۰/۰۰۰
عزت نفس تحصیلی	۰/۳۴	۰/۰۰۰
عزت نفس اجتماعی	۰/۱۴	۰/۰۰۰
عزت نفس خانوادگی	۰/۲۰	۰/۰۰۰

مختلف عزت نفس توضیح داده می‌شود ($p < ۰/۰۰۱$, $R^2 = ۰/۱۷$). بعد عزت نفس تحصیلی بیشترین تاثیر را بر روی عملکرد تحصیلی داشت به طوری که با ثابت بودن بقیه متغیرها به طور متوسط با افزایش یک واحد در نمره عزت نفس تحصیلی، عملکرد تحصیلی ۳۷ درصد افزایش پیدا خواهد کرد (جدول ۳). همچنین نتایج نشان می‌دهد با افزایش یک واحد در علاقه دانشجو به رشته تحصیلی عملکرد تحصیلی ۱۸ درصد افزایش می‌یابد.

جهت انجام آزمون رگرسیون خطی چندگانه پیش‌فرض‌های آن مورد بررسی قرار گرفت. مقدار آماره دوربین-واتسون در آزمون برابر است با ۱/۷۷ است. بنابراین خطاها دارای خود همبستگی سریالی نیستند. شاخص VIF به منظور بررسی عدم هم خطی متغیرهای مستقل، بررسی شد و مقدار آن برابر با ۱ بود که نشان دهنده برقراری فرض عدم هم خطی متغیرهای مستقل است. نتایج آزمون رگرسیون خطی چندگانه نشان داد که ۱۷ درصد از واریانس عملکرد تحصیلی توسط عوامل سن، جنسیت دانشجو و ابعاد

جدول ۳: نتایج آزمون رگرسیون خطی چندگانه از عملکرد تحصیلی دانشجویان و ابعاد عزت نفس و مشخصات دموگرافیک

مدل B	خطای استاندارد	بتا	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	آماره t	سطح معنی داری
۱	مقدار ثابت	۰/۴۵			۳۸/۷۳۰	۰/۰۰۰
	سن	-۰/۰۲۹	۰/۰۱۹	-۰/۰۵۶	-۵/۱	۰/۱۳۴
	جنس	-۰/۴۱۸	۰/۱۱۲	-۰/۱۴۰	-۳/۷۴	۰/۰۰۰
۲	مقدار ثابت	۰/۴۶			۸۴/۳۴	۰/۰۰۰
	سن	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۸	-۰/۰۷۷	-۲/۲۱۹	۰/۰۲۷
	جنس	-۰/۳۸	۰/۱	-۰/۱۳	-۳/۷۴	۰/۰۰۰
	بعد خانوادگی	۰/۰۹۸	۰/۰۲۷	۰/۱۴	۳۶/۸۲	۰/۰۰۰
	بعد تحصیلی	۰/۳۷۶	۰/۰۳۹	۰/۴۲	۹۵/۴۳	۰/۰۰۰
	بعد عمومی	-۰/۰۷۱	۰/۰۱۷	-۰/۱۹	-۴/۲۴	۰/۰۰۰
$R^2 = ۰/۱۷۱$ R^2 تعدیل شده: ۰/۱۶۵ $F = ۲۸/۸۶$ $P = ۰/۰۰۰$						

بحث

در این مطالعه رابطه ابعاد عزت نفس با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز بررسی شد. با در نظر گرفتن یافته‌های پژوهش حاضر نتیجه می‌گیریم که بین عزت نفس تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. همسو با این نتایج، مطالعه آکول و همکاران در مراکش نیز نشان داد که بعد خانوادگی و اجتماعی عزت نفس با عملکرد تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی داری ندارد و بیشتر بعد تحصیلی عزت نفس با عملکرد تحصیلی در ارتباط است.^{۳۳} در مطالعه دارایی در سال ۲۰۱۸ نیز مشخص شده است که بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.^{۲۴} نتایج مطالعه حسینی و همکاران که با هدف ارتباط میان منبع کنترل درونی و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی انجام شد نشان داد که عزت نفس ۳۹/۵ درصد از تغییرات پیشرفت تحصیلی را تشکیل می‌دهد.^{۲۵} نتایج مطالعه منافی و همکاران که با هدف بررسی نقش عزت نفس بر روی انگیزه پیشرفت در دانشجویان کارشناسی ارشد انجام شد، نشان داد که ابعاد مختلف عزت نفس توانایی زیادی در پیش بینی سطوح رشد دانشجویان دارد، به طوری که ۶۹ درصد از کل واریانس توسط این ابعاد تبیین گردید.^{۲۶} مطالعه دیگری هم در سال ۲۰۱۸ در پاکستان انجام شد که نتایج آن نشان داد که بین عزت نفس دانشجویان و میانگین معدل ترم‌های گذشته، همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. با توجه به نتایج به دست آمد که دانشجویان با سطح عزت نفس بالاتر از نتایج تحصیلی بالاتری برخوردار بودند.^{۲۷} همچنین نتایج یک مطالعه کوهورت با پیگیری ۲۶ ساله که بر روی دانش آموزان در انگلیس، اسکاتلند و ولز انجام شد، نشان داد که عزت نفس با افزایش منبع کنترل درونی، پیشرفت تحصیلی را در هر دو جنس پیش بینی می‌کند.^{۲۷} برخلاف نتایج مطالعه حاضر، زارع و همکاران در مطالعه خود که با هدف بررسی ارتباط میان عزت نفس و سلامت عمومی و موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شد، نتیجه گرفتند که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی داری وجود ندارد.^{۲۸} که ممکن است بعلا در نظر گرفتن معدل دو ترم تحصیلی جهت موفقیت تحصیلی و همچنین تفکیک نشدن ابعاد عزت نفس باشد.

همچنین در مطالعه حاضر مشخص شده است که دانشجویان دختر عملکرد تحصیلی بالاتری نسبت به دانشجویان پسر داشتند و در حالیکه

دختران تنها در بعد عزت نفس خانوادگی بیشتر از پسران هستند. مطالعات پیشین نتایج متفاوتی را نشان می‌دهند که می‌تواند ناشی از تفاوت های فرهنگی و اجتماعی در محیط‌های پژوهشی مختلف باشد. به عنوان مثال نتایج مطالعه‌ای که در جامائیکا در مورد رابطه عزت نفس و عملکرد تحصیلی دانش آموزان انجام شد نشان داد که بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت وجود دارد و پسران نیز عزت نفس کمتری نسبت به دختران داشتند.^{۲۹} با این حال، نتیجه معکوس توسط اختر و فرید (۲۰۱۳) که در پاکستان انجام شد سطح بالاتری از عزت نفس را در بین پسران نسبت به دختران نشان داد.^{۳۰} نتایج مطالعه ارشد و همکاران که با هدف بررسی ارتباط میان عزت نفس و عملکرد تحصیلی دانشجویان در پاکستان انجام شد نشان داد که علی‌رغم اینکه عزت نفس در مردان نسبت به دختران بیشتر بود ولی نمرات عملکرد تحصیلی زنان بیشتر از مردان بود.^{۳۱} که علت آن ممکن است درگیری تحصیلی (Academic Engagement) بیشتر دانشجویان دختر نسبت به پسران باشد.^{۳۲} نوروها و همکاران در هند نیز در سال ۲۰۱۸ نتیجه گرفتند که تفاوت جنسیتی در میزان عزت نفس وجود دارد که در آن زنان میانگین نمرات عزت نفس بیشتری نسبت به مردان داشتند. اما بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی دو گروه رابطه معناداری وجود نداشت.^{۳۱} در ایران نیز نتایج مطالعه حسینی و همکاران که در کرمانشاه انجام شد نشان داد که دختران نسبت به پسران از عزت نفس بیشتری برخوردار بودند.^{۲۵}

یافته دیگر مطالعه حاضر، ارتباط معنی دار میان علاقه مندی به رشته تحصیلی و عملکرد تحصیلی می‌باشد. همسو با نتایج این مطالعه، لام و ژو در مطالعه‌ای که به صورت مرور نظام‌مند در سال ۲۰۱۹ انجام دادند نتیجه گرفتند که علاقه ای که دارای ویژگی‌هایی مثل هدفمندی، پشتکار، اشتیاق و تعهد باشد پیش‌بینی‌کننده بهتری برای موفقیت تحصیلی دانشجویان می‌باشد.^{۳۳} الموتوا و فتیل علی‌رغم اینکه نتیجه گرفتند علاقه به درس فقط در درس ریاضی با موفقیت تحصیلی در ارتباط است ولی بیان کردند که نگرش منفی قبل از دوره، می‌تواند با افزایش اضطراب و موفقیت پایین تحصیلی در ارتباط باشد.^{۳۴} که این یافته‌های متناقض می‌تواند نشان دهنده تفاوت در دیدگاه افراد به علاقه به رشته تحصیلی و مولفه‌های تشکیل دهنده آن باشد. به عنوان مثال ثاپا و همکاران نتیجه گرفتند که در سطوح بالای تحصیلی، موفقیت تحصیلی علاوه بر علاقه تحصیلی با خودمختاری و خودکنترلی در ارتباط است.^{۳۵}

نتیجه‌گیری

در این مطالعه که با هدف بررسی ارتباط عزت نفس و عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز انجام شد، نتایج نشان داد که سن، جنسیت، علاقه به رشته تحصیلی و افزایش عزت نفس تحصیلی با عملکرد خوب تحصیلی در ارتباط است. لذا پیشنهاد می‌گردد جهت بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، مدرسین در کلاس درس و محیط‌های بالینی توجه بیشتری به این بعد از عزت نفس در دانشجویان داشته باشند. اساتید می‌توانند با طراحی برنامه درسی با اهداف کوچک و واقع بینانه و قابل دستیابی برای دانشجویان، تمرکز بر نقاط قوت دانشجویان، ایجاد ذهنیت رشد در دانشجویان، دادن استقلال بیشتر برای کار و انجام رویه‌های مختلف و تشویق دانشجویان به داشتن برنامه‌های خود مراقبتی جسمی، روانی و اجتماعی، در افزایش عزت نفس دانشجویان نقش بازی کنند. پژوهش حاضر نیز مانند سایر مطالعات دارای محدودیت‌های خاص خود است. استفاده از معدل کل به تنهایی شاخص دقیقی برای نشان دادن عملکرد تحصیلی دانشجویان نیست و بسیاری از ویژگی‌های دانشجویان با آزمون‌های کلاسی قابل اندازه‌گیری نیست. رابطه بین عزت نفس و عملکرد تحصیلی می‌تواند تحت تأثیر چندین متغیر ناشناخته و میانجی دیگر مثل عوامل روانشناختی، محیط یادگیری، کیفیت ارتباط استاد و دانشجو، هنجارهای جامعه، فرهنگ و غیره باشد. با در نظر گرفتن این موضوع،

تحقیقات آینده می‌تواند هر یک از این متغیرها را مورد مطالعه قرار دهد تا نتایج قابل قبول‌تری ارائه گردد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی البرز است. لذا نویسندگان بدینوسیله سپاسگزاری خود را از مسئولین محترم دانشگاه علوم پزشکی البرز به دلیل حمایت مالی اعلام می‌دارند. همچنین از تمام دانشجویان شرکت کننده در پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع:

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچگونه تضاد منفعی وجود ندارد.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی البرز با کد اخلاق IR.ABZUMS.REC.1398.141 است.

مشارکت نویسندگان:

س.الف و م.ح طراحی، اجرای پژوهش، تحلیل داده‌ها و نوشتن مقاله را به عهده داشتند. ت.ب در نمونه‌گیری و مرور نقادانه مقاله مشارکت داشت. متن نهایی توسط کلیه نویسندگان مطالعه و مورد توافق قرار گرفته است.

References

1. Talib N, Sansgiry SS. Determinants of Academic Performance of University Students. *Pak J Psychol Res* 2012;27(2).
2. Tamannaifar M. R., Gandomi Z. Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students. *Educ Strateg Med Sci* 2011;4(1): 15-9.
3. Oducado RMF. Academic Performance and the Role of Self-directed Learning, Self-esteem, and Grit among Nursing Students. *Jendela Nursing Journal* 2021;5(1): 1-9.
4. Raskauskas J, Rubiano S, Offen I, Wayland AK. Do social self-efficacy and self-esteem moderate the relationship between peer victimization and academic performance? *Social Psychology of Education* 2015;18(2): 297-314.
5. Abdulghani AH, Almelhem M, Basmaih G, et al. Does self-esteem lead to high achievement of the science college's students? A study from the six health science colleges. *Saudi J Biol Sci* 2020;27(2): 636-42.
6. Cheema GK, Bhardwaj M. Study of Selfesteem and Academic Achievement in Relation to Home Environment among Adolescents. *Eur J Mol Clin Med* 2021;8(1):1978-87.
7. Sohail N. Stress and academic performance among medical students. *J Coll Physicians Surg Pak* 2013;23(1): 67-71.
8. Jirdehi MM, Asgari F, Tabari R, Leyli EK. Study the relationship between medical sciences students' self-esteem and academic achievement of Guilan university of medical sciences. *J Educ Health Promot* 2018;7: 52.

9. Huang L, Thai J, Zhong Y, et al. The positive association between empathy and self-esteem in Chinese medical students: a multi-institutional study. *Front Psychol* 2019;10:1921.
10. Ilhan N, Sukut O, Akhan LU, Batmaz M. The effect of nurse education on the self-esteem and assertiveness of nursing students: A four-year longitudinal study. *Nurse Educ Today* 2016;39: 72-8.
11. Noronha L, Monteiro M, Pinto N. A study on the self esteem and academic performance among the students. *International Journal of Health Sciences and Pharmacy* 2018;21()).
12. Zeigler-Hill V, Li H, Masri J, et al. Self-esteem instability and academic outcomes in American and Chinese college students. *Journal of Research in Personality* 2013;47(5): 455-63.
13. Jirdehi MM, Asgari F, Tabari R, Leyli EK. Study the relationship between medical sciences students' self-esteem and academic achievement of Guilan university of medical sciences. *Journal of education and health promotion* 2018;7: 52-.
14. Effiom B, Bassey B. Test Anxiety, Self Esteem and Academic Performance Among Secondary School Students in Cross River State. 2018;4: 18-27.
15. Masa'Deh R, AlAzzam M, Al-Dweik G, et al. Academic performance and socio-demographic characteristics of students: Assessing moderation effect of self-esteem. *International Journal of School & Educational Psychology* 2021;9(4): 318-25.
16. Booth MZ, Gerard JM. Self-esteem and academic achievement: a comparative study of adolescent students in England and the United States. *Compare* 2011;41(5): 629-48.
17. Flouri E. Parental interest in children's education, children's self-esteem and locus of control, and later educational attainment: twenty-six year follow-up of the 1970 British Birth Cohort. *Br J Educ Psychol* 2006;76(Pt 1): 41-55.
18. Alva C, Manuel L. Self-Esteem, Study Habits and Academic Performance among University Students. *Journal of Educational Psychology-Propósitos Y Representaciones* 2017;5(1): 101-27.
19. Kokenes B. A factor analytic study of the Coopersmith Self-Esteem Inventory. *Adolescence* 1978;13(49): 149.
20. Phalsafinezhat A. The effect of self-esteem in Behavioral compatibility of students in the classroom with 12 to 18 years. Qum: University of Tarbiatmoalem. 1994
21. Biabanghard E. Methods of self esteem in children and adolescents. Tehran: Parents and teachers association publication 2004.
22. Khalid MA, Abiodullah M, Tanveer A, Mahmood T. Development and Validation of Self-Esteem Scale Adapted for Chinese and Pakistani Adolescents. *Open Journal of Social Sciences* 2023;11(4): 239-60.
23. Radid M, Lotfi S, Akoul M. Effects of academic results on the perception of competence and self-esteem in students' training. *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives* 2020;10(1): 12-22.
24. Daraei M. An investigation of the relationship between depression and self-esteem with academic performance. *Yafteh* 2018;19(5): 117-26.
25. Hosseini SN, Mirzaei Alavijeh M, Karami Matin B, et al. Locus of Control or Self-Esteem; Which One is the Best Predictor of Academic Achievement in Iranian College Students. *Iran J Psychiatry Behav Sci* 2016;10(1): e2602.
26. Manafi D, Movahhed H, Hejazi Y. Analyzing the Role of Self-Esteem Dimensions in Student's Achievement Motivation (A Case of M.Sc. Students of Agriculture in Tehran University). *Int J Agric Manag* 2016;6(3): 319-25.
27. Correlating F. Correlating Self-Esteem and Academic Outcome. *Psychology and Behavioral Science International Journal* 2018;8(2).
28. Zare N, Daneshpajoo F, Amini M, et al. The Relationship between Self-esteem, General Health and Academic Achievement in Students of Shiraz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education* 2007;7(1): 59-67. [in Persian].

29. Colquhoun L, Bourne P. Self-Esteem and Academic Performance of 4th Graders in two Elementary Schools in Kingston and St. Andrew, Jamaica. *Asian Journal of Business Management* 2012;4(1): 36-57.
30. Farid MF, Akhtar M. Self-esteem of secondary school students in Pakistan. *Middle East J Sci Res* 2013;14(10): 1325-30.
31. Arshad M, Zaidi SMIH, Mahmood K. Self-Esteem & Academic Performance among University Students. *Journal of Education and Practice* 2015;6(1): 156-62.
32. Casuso-Holgado MJ, Cuesta-Vargas AI, Moreno-Morales N, et al. The association between academic engagement and achievement in health sciences students. *BMC Med Educ* 2013;13(1): 33.
33. Lam KKL, Zhou M. Examining the relationship between grit and academic achievement within K-12 and higher education :A systematic review. *Psychology in the Schools* 2019;56(10): 1654-86.
34. Al-Mutawah MA, Fateel MJ. Students' Achievement in Math and Science: How Grit and Attitudes Influence? *International Education Studies* 2018;11(2): 97-105.
35. Thapa A, Cohen J, Guffey S, Higgins-D'Alessandro A. A Review of School Climate Research. *Review of Educational Research* 2013;83(3): 357-85.

The Role of Self-Esteem Dimensions in the Academic Performance of Medical Sciences Students

Received: 05 Jul 2023 ; Accepted: 01 Oct 2023

Siamak Amiri¹
Tooran bahrami babaheidari²
Marjan Hajfiroozabadi^{3*}

1. Assistant Professor of Nursing,
Department of Nursing, School of
Nursing, Alborz University of Medical
Sciences, Karaj, Iran
2. Instructor of Nursing, Department
of Community Medicine and
Epidemiology, School of Medicine
Alborz University of Medical
Sciences, Karaj, Iran,
3. Assistant Professor of Nursing,
Department of Nursing, School of
Nursing, Alborz University of Medical
Sciences, Karaj, Iran

* Corresponding author:
Assistant Professor of Nursing,
Department of Nursing, School of
Nursing, Alborz University of Medical
Sciences, Karaj, Iran
Tel: +982634287315
Email: m.firoozabadi12@gmail.com

Abstract

Introduction: Self-esteem is one of the essential components in maintaining mental and physical health. Individuals who have positive self-esteem are more flexible and able to accept their strengths and weaknesses. The results of studies have shown that increasing self-esteem leads to increased self-confidence and efficiency in students. The aim of this study is to investigate the relationship between different dimensions of self-esteem and academic performance in students of Alborz University of Medical Sciences.

Method: This descriptive-correlational study was conducted among 704 students of Alborz University of Medical Sciences in 2020. Data were collected using Cooper Smith's standard self-esteem questionnaire and demographic characteristics questionnaire. The samples were selected randomly and classified according to the number of students in each field. Students' academic performance was obtained using the cumulative grade point average of the past semesters by self-report method. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation tests and multivariate linear regression.

Results: The results showed that the mean and standard deviation of self-esteem in the general dimension was 18.24 (4.1), in the social dimension was 5.03 (1.79), in the family dimension was 5.7 (2.15), and in the academic dimension was 5.65 (1.67). Also, there was a significant correlation between academic performance and self-esteem in the general dimension ($p < 0.01$, $r=0.12$), social dimension ($p < 0.01$, $r=0.14$), family dimension ($p < 0.01$, $r=0.20$), and academic dimension ($p < 0.01$, $r=0.34$). Multiple linear regression results showed that the academic self-esteem dimension had the greatest effect on academic performance, so with other variables constant, on average, with an increase of one unit in academic self-esteem score, academic performance would increase by 37%.

Conclusion: The highest correlation between academic self-esteem and academic performance was observed. It is recommended that instructors pay more attention to this dimension of self-esteem in students in order to improve academic performance in classroom and clinical environments.

Keywords: Self-esteem, Academic Performance, Medical sciences students